

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

אלו נאמרין בלשון הקודש

א. העקרונות הקובעים את הרשימות

בשיעורים הקודמים עסקנו בהכנת העקרונות הקובעים מה נאמר בלשון הקודש ומה נאמר בכל לשון. נפתח את הלימוד בהשלמת הנושא בהתכוננות בנקודות הבאות:

1. לג. תד"ה שבועת העדות.
2. נתבונן ברשימת הדרשות של הדברים הנאמרים בכל לשון ונשים לב שרבים מה חוזרים לברכת הלויים בהר גריזים והר עיבל. מהו המקור לכך שהם נאמרו בלשון הקודש? ראו את הגמרא לג. "ולוים גופיהו... הקודש".
3. השלמה חשובה תהיה מדיון הראשונים אודות אמירה שלא נזכרת ברשימה, שכן הדיון מלמד על הכנת העקרונות הקובעים מה נאמר בלשון הקודש – שבועת הדיינים. מקורות עיקריים:
  - א) עיינו בגמרא שבועות לח: וברש"י, רי"ף ור"י מיגאש המצורפים.
  - ב) רמב"ם הלכות שבועות פ"א הל' ח, יב, יד.
  - ג) ראו את הביקורת על הר"י מיגאש בחידושי הרמב"ן. עמדו על ההבדל בין הביקורת של הרמב"ן לזו של הרמב"ם.
  - ד) עיינו בפרשני הרמב"ם המצורפים – רדב"ז, כסף משנה ולחם משנה. מומלץ לעיין גם בתשובת הרדב"ז.
  - ה) תוספתא כפשוטה עמ' 676.
4. השלימו את הדיון בעיון במקורות שניתנו בדף 1 אודות מה מקדש את לשון הקודש ומה מייחדה משאר הלשונות.

ב. בכל לשון

1. באותם חלקי הרשימה שיש להם טקסט, האם כאשר נאמר בכל לשון, יש צורך לשמר את הטקסט?
  - א) עיינו ברכות מ: "בנימין רעיא... קא משמע לן".
  - ב) רמב"ם הלכות קריאת שמע פ"ב ה"י ובהשגת הראב"ד.
2. האם יש צורך להבין את הלשון בה אומרים?
  - א) מגילה יז. במשנה בתחילת הפרק, ובגמרא שם יח. "קראה תרגום... ופרסומי ניסא".
  - ב) ברכות מה: בתוך תד"ה שאני התם, "ונשים צריך עיון... מאי ניהו".
  - ג) סוטה לב. תד"ה אלו ותד"ה קרית שמע. מהו הסבר החילוק של התוספות?

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

ד) שולחן ערוך אורח חיים ס"ב, ב, ובמ"א ס"ק א', ובמ"ב ס"ק ג, ובביאור הלכה ד"ה יכול לקרותה בכל לשון.

3. תפילה בכל לשון:

א) הסוגיה לג. "תפלה... שבעים לשון".

ב) תיאור התפתחות התפילה בהלכות תפילה פ"א ה"ד.

ג) רמב"ם בפירוש המשנה לסוטה פ"ז מ"א.

ד) שו"ע או"ח ק"א, ד, ובמ"ב ובביאור הלכה.

ה) שו"ת חתם סופר ח"ו – ליקוטים סימן פד.

ו) שו"ת שרידי אש ח"א סימן ט.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

רמב"ם הלכות שבועות פרק יא

הלכה ח

ושבועת הדיינין בין שהיתה של תורה או של דברי סופרים בין על טענת ודאי בין על טענת ספק כך היא, הנשבע אוזח ספר תורה בזרועו והוא עומד ונשבע בשם או בכינוי בשבועה או באלה מפיו או מפי הדיינין, והורו רבותי שאין משביעין שבועת הדיינין אלא בלשון הקדש.

5

הלכה יב

תלמיד חכם לכתחילה משביעין אותו מיושב ותפילין בידו ואינו צריך ליטול ספר תורה אלא תפילין בכפו חפץ הוא ונשבע בלשון הקדש כמו שבארנו.

הלכה יד

הדיינין שהשביעו את הנשבע בכל לשון שהוא מכיר הרי זו כמצותה וכן הורו הגאונים, אבל רבותינו הורו שאין משביעים אלא בלשון הקדש, ואין ראוי לסמוך על הוראה זו, ואף על פי שנהגו בכל בתי דינין להשבע בלשון הקדש צריך להודיע את הנשבע עד שיהא מכיר לשון השבועה, ששבועת הדיינין היא שבועת הפקדון בעצמה, ואף שבועת הסת נהגו כל העם להשביע אותה בלשון הקדש.

10

הלכה כ

דבר ברור וגלוי שכל הנשבע שבועת הדיינין או שבועת הסת בשקר שיהא חייב משום שבועת הפקדון שכבר נתבאר משפטיה ואינו לוקה ואע"פ שהוא מזיד ונתחייב לשלם מה שנשבע עליו בתוספת חומש שהוא רביע הקרן עד שיהיה הוא וחומשו חמשה, ומביא קרבן אשם אם יש שם בית (דין) כמו שבארנו

15

תוספתא מסכת סוטה (ליברמן) פרק ז הלכה א

שבועת העדים והדיינין נאמר' בכל לשון [השביע עליהן חמשה פעמים בכל לשון] ששומעי' ואמרו לו אמן הרי אלו חייבין

20

תלמוד בבלי מסכת שבועות דף לח עמוד ב

ת"ר: שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה, ...

(לט, א) מאי אף היא בלשונה נאמרה?

כדתנן, אלו נאמרינן בכל לשון: פרשת סוטה, וידוי מעשר, קריאת שמע ותפלה, וברכת המזון, ושבועת העדות ושבועת הפקדון, וקאמר נמי: שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה.

25

רש"י מסכת שבועות דף לח עמוד ב

בלשונה - בכל לשון שהוא מבין בו.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

תוספות מסכת שבועות דף לט עמוד א

ואלו נאמרין בכל לשון כו' - תימה דלא תני במתניתין שבועת הדיינין ושבועת ביטוי דכיון דתנא אלו ליכא למימר תנא ושייר וי"ל דאיכא שום גוונא בהנהו דתני דליתיה בהני להכי תני להו לחודייהו

30

רי"ף מסכת שבועות דף יח עמוד א

ת"ר שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה פי' בכל לשון.

רי"י מיגאש מסכת שבועות דף לח עמוד ב

ובכולהו צריך לאנקוטי חפצא בידו ולמיהוי מעומד כדאמרין שבועה מעומד ולמיהוי בלשון הקדש כדאמרין שבועת הדיינים אף היא בלשונה נאמרה אלא מיהו הני מילי בשבוע' עצמה אבל כשמסר הכפירה או הטענה להשביעו עליה לא איצטריך לסדרה בלשון הקדש אלא מסדרה בלשון חול ומוציא השבועה עליה בלשון הקדש.

35

חידושי הרמב"ן מסכת שבועות דף לט עמוד א

ה"ג מאי אף היא בלשונה נאמרה דתנן ואלו נאמרין בכל לשון וכו' ושבועת העדות ושבועת הפקדון וקאמר נמי שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה. כלומר אף שבועת הדיינין כשבועת הפקדון היא ונאמרת בכל לשון, וכן כתב רש"י ז"ל ורבינו יצחק אלפסי ז"ל, תדע דשבועת הפקדון גופה שבועת הדיינין היא ברוב, ומצאנו בתוספתא במס' סוטה פ"ז מפורש שבועת העדים והדיינים נאמרת בכל לשון וכו', וכאן טעה הרב הלוי ז"ל.

40

רדב"ז הלכות שבועות פרק יא הלכה ח

ונראה טעם הוראה זו כדי לאיים עליו ומ"מ מודים הם שאם אין הנשבע מבין בלשון הקדש שמשביעין אותו בלשון שהוא מבין א"נ מודיעין אותו ענין השבועה בלשון שהוא מבין ואח"כ משביעין אותו בלשון הקדש כדי לאיים עליו לפי שהלשון מצד עצמו יש בו קדושה ואימת לשון הקדש על עם הארץ:

45

כסף משנה הלכות שבועות פרק יא הלכה ח

ומ"ש והורו רבותי שאין משביעין הדיינין אלא בלה"ק בר"פ שבועת הדיינין (דף ל"ח ל"ט) אמרין דשבועת הדיינין נאמרת בכל לשון שהוא מבין וא"כ יש לתמוה על הוראת רבותיו ואפשר דלא מדינא קאמרי אלא משום דהוי כעולבנא דדייני אם ישביעוהו בלשון אחרת ומדלא אמרו רבותיו ושבועת הדיינין אינה אלא בלשון הקדש משמע דדוקא כשהם משביעים אותו מפיהם אבל אם הוא נשבע אין בכך כלום אבל לשון הורו קשה דמשמע דמדינא קאמרי ובפרק זה יתבאר דעת רבינו בזה:

50

לחם משנה הלכות שבועות פרק יא הלכה ח

והורו רבותי שאין משביעין שבועת הדיינין אלא בלה"ק וכו'. הרב כ"מ ז"ל תמה על סברת רבותיו. ונ"ל דיש להם טעם נכון דבר"פ שבועת הדיינין (דף ל"ח ב) אמרו ברייתא שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה ואמרו

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

- 55 בגמ' (דף ל"ט) מאי אף היא בלשונה נאמרה כדתנן אלו נאמרינן בכל לשון פרשת סוטה וידוי מעשר ק"ש וכו' שבועת העדות ושבועת הפקדון וקאמר נמי שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה ע"כ. והקשו שם בתוס' (בר"ה ואלו נאמרינן) ז"ל תימה דלא תני במתני' שבועת הדיינין ושבועת ביטוי וכיון דתנא אלו ליכא למימר תנא ושייר ותירצו דאיכא שום גוונא בהנהו דתני דליתיה בהני להכי תני להו לחודייהו ע"כ. ורבותיו של רבינו ז"ל הוקשה להם קושיא זאת של בעלי התוס' ז"ל ולכך אמרו דשבועת ביטוי ודיינין כיון דלא תני להו במתני' ודאי דצריך לומר אותה בלה"ק דדוקא בשבועת העדות דאיכא קרא דושמעה קול אלה ובשבועת הפקדון דאיכא ג"ש 60 דתחטא תחטא אמרינן דהוי בכל לשון אבל הני הוו לכתחילה בלה"ק ומ"מ בדיעבד ודאי דמהני בכל לשון, ודייק לישנא דברייתא דאמר אף היא כלומר אע"ג דלכתחילה יש לאומרה בלה"ק מ"מ אם אמרה בכל לשון יצא ומשום הכי לא מנה תנא דמתני' להך לא בהדי נאמרינן בלה"ק ולא בהדי נאמרינן בכל לשון דנאמרינן בכל לשון הוי אפילו לכתחילה והך לכתחילה לא הוי בכל לשון ובהדי נאמרינן בלה"ק לא מני הא משום דאינך אם אמרן בשאר לשונות לא יצא והך בדיעבד יצא ואית להו לרבותיו של רבינו ז"ל דאע"ג דשבועת הדיינין שבועת הפקדון עצמה היא כדכתב רבינו ז"ל מ"מ יש חילוק דשבועת הפקדון אין הדיינים מחייבים אותה אלא הוא עושה אותה מעצמו אבל זאת שהדיינין משביעין אותה צריך שיהיה בלה"ק וה"ה לשבועת ביטוי ולסברת רבותיו אפשר דצריך שיאמר לכתחילה אותה בלה"ק ודמי לשבועת הדיינין. זה נראה טעם רבותיו ז"ל. אבל רבינו ז"ל סובר דשבועת הדיינין היא שבועת הפקדון עצמה וכמו שכתבתי וכיון שכן ודאי דנאמרת בכל לשון אפילו 70 לכתחילה כשבועת הפקדון ומ"ש אחר זה הדיינין שהשביעו את הנשבע בכל לשון שהוא מכיר הרי זו כמצותה לכתחילה נמי קאמר. והרב כ"מ ז"ל הבין מלשון שהשביעו שמשמע בדיעבד ואדרבה מלשון הרי זו כמצותה לכתחילה משמע דהוא סובר דאפילו לכתחילה נאמרת בכל לשון כשבועת הפקדון ורבותיו בהא פליגי עליה דאית להו דלכתחילה מיהא בעינן ולדברי רבינו ז"ל להכי לא מני שבועת הדיינים דמתניתין משום דהיינו שבועת הפקדון, מיהו שבועת ביטוי קשה אמאי לא מני ואפשר דהוי בכלל שבועת העדות דדמי לביטוי. זה נ"ל 75 טעם רבינו ז"ל ורבותיו ז"ל ונסתלקו תלונות הרב כ"מ ז"ל:

שו"ת רדב"ז חלק ד סימן קנה

(אלף רכו) שאלה שאלת ממני אם אני רגיל להשביע שבועת הדיינין בלשון הקדש או בכל לשון שהוא מכיר לפי שראית בזה מחלוקת בין המפרשים ז"ל:

- תשובה אני רגיל להשביע בערבי למוסתערב ובלעז ללועזים ואעפ"י שהם מכירים בשתי הלשונות לפי שאני יכול לבאר להם ענין השבועה שיבינו כוונתה היטב ולא יטעו בה או באחד מחלקיה ולא ישאר שום ספק. ואע"ג 80 דברייתא דמתניא פרק שבועת הדיינין דייקא כאותם האומרים בלשון הקדש דתניא שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה. ובלשונה משמע הלשון המיוחד לה דהיינו כדכתיב בקרא לשון הקדש. מכל מקום גרסת הספרים שלנו לא משמע הכי כלל דגרסינן מאי אף היא בלשונה נאמרה דתנן אלו נאמרינן בכל לשון פרשת סוטה וידוי מעשר קרית שמע ותפלה וברכת המזון ושבועת העדות ושבועת הפקדון וקאמר נמי שבועת הדיינין אף היא

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

85 בלשונה נאמרה ואם איתא דאסיפא קאי ה"ל לאתויי סיפא ולא רישא. וא"ת מאי אף היא בלשונה נאמרה אף שבועת הדיינין דחמירא בלשונה נאמרה בלשונה של שבועה שהוא מכיר בה זהו לשונה ומשום חומרתה נאמרה בלשון המכיר בה כדי לאיים עליו ויכיר יפה עונשה של שבועה וכן נראה מלשון התוספות במסכת סוטה. והוי יודע דאפילו למאן דאמר בלשון הקדש אם אין מכיר לשון הקדש לא ידע מאי קאמרי ליה אלא צריך שתהיה השבועה בלשון הקדש ויפרשו לו בלשון שהוא מכיר ונפקא מינה נמי שאם מכיר בשתי הלשונות למר ישביעוהו בלשון הקדש ולמר ליכא קפידא. ומשום הכי מנקט מלתא מציעתא עדיף טפי להשביעו בלשון שהנשבע רגיל בו יותר יהיה איזה לשון שיהיה ואם שניהם שוים בלשון הקדש עדיף טפי. ואם אין הנשבע יודע לשון הרב המשביע יתרגם לו התורגמן השבועה וענשה ופרטיה וכוונתה באר היטב כדי שלא יבאו לידי חלול השם. ודע כי אותם האומרים בלשון הקדש אין להם גרסת הספרים שלנו כלל. והכי גרסינן מאי אף היא בלשונה נאמרה דתנן אלו נאמרים בכל לשון וכו' ואסיפא סמיך דתנן אלו נאמרינן בלשון הקדש וקאמר נמי שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה. ומכל מקום בלשון שהוא מכיר טפי עדיף ומינה לא תזוז. והנראה לעניות דעתי כתבתי:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מ עמוד ב

בנימין רעיא כרך ריפתא ואמר: בריך מריה דהאי פיתא. אמר רב: יצא. והאמר רב: כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה! - דאמר: בריך רחמנא מריה דהאי פיתא. והא בעינן שלש ברכות! מאי יצא דקאמר רב - נמי, יצא ידי ברכה ראשונה. מאי קמשמע לן - אף על גב דאמרה בלשון חול, תנינא, ואלו נאמרים בכל לשון: פרשת סוטה, וידוי מעשר, קריאת שמע, ותפלה, וברכת המזון! אצטריך, סלקא דעתך אמינא; הני מילי - דאמרה בלשון חול כי היכי דתקינן רבנן בלשון קדש, אבל לא אמרה בלשון חול כי היכי דתקינן רבנן בלשון קדש אימא לא - קמשמע לן.

רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה י

קורא אדם את שמע בכל לשון שיהיה מבינה, והקורא בכל לשון צריך להזהר מדברי שבוש שבאותו הלשון ומדקדק באותו הלשון כמו שמדקדק בלשון הקדש. +/הסגת הראב"ד/ קורא אדם את שמע בכל לשון כו' עד ומדקדק באותו הלשון כמו שהוא מדקדק אם קראה בלשון הקדש. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ אין זה מקובל על הדעת לפי שכל הלשונות פירושן הן ומי ידקדק אחר פירושו. +

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יז עמוד א

/משנה/. הקורא את המגילה למפרע - לא יצא. קראה על פה, קראה תרגום בכל לשון - לא יצא. אבל קורין אותה ללועזות בלעז, והלועז ששמע אשורית יצא. 110

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יח עמוד א

קראה תרגום לא יצא וכו'.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

- היכי דמי? אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום - היינו על פה! –
לא צריכא, דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום.
- 115 אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו'. והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא! –
רב ושמואל דאמרי תרוייהו: בלעז יוני.
- היכי דמי? אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יוונית - היינו על פה! –
אמר רבי אחא אמר רבי אלעזר: שכתובה בלעז יונית.
- ואמר רבי אחא אמר רבי אלעזר: מנין שקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל? - שנאמר +בראשית ל"ג+ ויקרא לו
אל אלהי ישראל. דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל - ויקרא לו יעקב מיבעי ליה, אלא ויקרא לו ליעקב
120 אל, ומי קראו אל - אלהי ישראל.
- מיתיבי: קראה גיפטית, עברית, עילמית, מדיית, יוונית - לא יצא. –
הא לא דמיא אלא להא: גיפטית לגיפטים. עברית לעברים, עילמית לעילמים, יוונית ליוונים - יצא. –
אי הכי, רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתניתין בלעז יוונית? לוקמה בכל לעז!
125 [אלא מתניתין כברייתא], וכי איתמר דרב ושמואל - בעלמא איתמר. רב ושמואל דאמרי תרוייהו: לעז יווני לכל
כשר. - והא קתני יוונית ליוונים - אין, לכולי עלמא - לא! –
אינהו דאמור כרבן שמעון בן גמליאל - דתנן, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף ספרים לא התיירו שיכתבו אלא
יוונית. –
ולימרו הלכה כרבן שמעון בן גמליאל! –
- 130 אי אמרי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל הוה אמינא: הני מילי - שאר ספרים, אבל מגילה דכתיב בה ככתבם
אימא לא - קמשמע לן.
- והלועז ששמע אשורית יצא וכו', - והא לא ידע מאי קאמרי? –
מידי דהוה אנשים ועמי הארץ. –
- 135 מתקיף לה רבינא: אטו אנן האחשתרנים בני הרמכים, מי ידעינן? אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא - הכא נמי
מצות קריאה ופרסומי ניסא.

תוספות מסכת ברכות דף מה עמוד ב

- ונשים צריך עיון אם יוצאות בברכת הזימון של אנשים מאחר שאין מבינות ויש מביאין ראייה שיוצאות מדאמר
לקמן סופר מברך ובור יוצא מכאן משמע שאף הנשים יוצאות בבהמ"ז שלנו מיהו יש לדחות אותה ראייה דשאני
בור שמבין בלשון הקדש ויודע קצת מאי קאמר אבל אינו יודע לברך אבל נשים שאינן מבינות כלל מצי למימר
140 דלא נפקי והא דאמרי' במגילה (פ"ב ד' יז.) לועז ששמע אשורית יצא פרסומי ניסא בעלמא שאני כדאמרינן התם
(דף יח.) האחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן מאי ניהו.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

שולחן ערוך אורח חיים סימן סב סעיף ב

* יכול לקרותה (ג) א בכל [א] לשון, ויזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון וידקדק בו כמו בלשון הקודש.

מגן אברהם סימן סב ס"ק א

145

א בכל לשון - דוקא כשמבין הלשון וה"ה בתפלה וב"ה אבל קידוש וברכת הפירות וברכת המצות והלל יוצא אפילו אינו מבין הלשון [תו' רפ"ז דסוטה] וע' מ"ש ר"ס קצ"ג:

משנה ברורה סימן סב ס"ק ג

(ג) בכל לשון - ודוקא שמבין באותו הלשון. וה"ה בתפלה ובה"מ ובקידוש וברכת המצות והפירות והלל [אחרונים ועיין בבה"ל] וכ"ז מצד הדין אבל למצוה מן המובחר הוא דוקא בלשה"ק כן כתב הב"ח בסימן קצ"ג ועיין בספרי האחרונים דבימינו אף מצד הדין יש לזהר שלא לקרותה בלשון אחר כ"א בלשון הקודש כי יש כמה וכמה תיבות שאין אנו יודעים איך להעתיקם היטב כגון תיבת ושננתם יש בו כמה ביאורים אחד לשון לימוד ואחד לשון חידוד כמו שאמרו חז"ל שיהו ד"ת מחודדין בפ"ך שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו. וכן כמה וכמה תיבות שבק"ש שאין אנו יודעים היטב ביאורו על לשון אחר כגון תיבת את ותיבת לטוטפות וכדומה אבל כשאנו קוראים שמע בלשה"ק וכן בתפלה וברכת המזון וקידוש ושאר ברכות אפילו אם אינו מבין הלשון יצא דזה אינו מצוי שבן ישראל לא ידע ביאור הפסוק ראשון שבק"ש שהכונה בו לעיכובא וכמו שכתוב בסימן ס"ג ס"ד:

150

155

ביאור הלכה סימן סב ד"ה * יכול לקרותה

* יכול לקרותה בכל לשון - עיין במ"ב במה שכתב וה"ה בתפלה ובה"מ וקידוש וכו'. והנה אף שהמ"א כתב בשם התוספות דבקידוש וברכת המצות והלל יוצא אפילו אינו מבין הלשון כבר פסקו האחרונים [הק"ע על הירושלמי פ"ז דסוטה ובספר מגן גבורים ובהגהות ר"א לאנדא] והכריחו בכמה ראיות דאינו יוצא. ומש"כ במ"ב דבלה"ק אפילו אינו מבין הלשון יצא עיין בפמ"ג שמסתפק בזה ומהתימא שהעלים עיניו מדברי הלבוש בסימן קצ"ג שכתב בהדיא שם דהמברך יוצא אף אם אינו מבין הלשון ובאמת שם בסימן קצ"ג לא נסתפק בזה כלל והעתיק שם דברי הלבוש לדינא. וכן כתוב לדינא למעשה בהגהות ר' אלעזר לאנדא בפ"ז דסוטה עיי"ש. ומה שכתבתי עוד במ"ב דזה אין מצוי וכו' משום דלענ"ד נראה דבלא"ה בודאי לא יצא בק"ש כי אף אם נאמר דמה שאמרינן בכל לשון שאתה שומע לא קאי על לשה"ק דבו אפילו אינו שומע אותו כלל לא נתבטל ממנו שם לשון עי"ז עכ"פ מי עדיף מאם קרא ולא כיון דלא יצא ע"כ כתבתי דזה אין מצוי וכו'. ודע עוד דנ"ל בפשיטות דאותן דברים הנאמרינן בכל לשון הוא דוקא אם אנשי המדינה מדברין כך אבל אם אנשי המדינה אינם יכולין לדבר זה הלשון ורק הוא ועוד איזה אנשים יחידים יודעים זה הלשון זה לא נחשב לשון כלל למדינה זו שאינה מכרת בזו הלשון דבשלמא לשה"ק הוא לשון מצד העצם משא"כ שאר לשון אינו כ"א מצד הסכם המדינה וכיון שאין אנשי המדינה זו מכירין בלשון זה לא נקרא לשון כלל וראיה לדברי מקידושין ו' ע"א האומר חרופתי

160

165

170

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

175 ביהודא מקודשת שכך ביהודא קורין לארוסה חרופה אבל בשארי מקומות אינה מקודשת אף ששניהם כיונו לשם קידושין וקדושין הוא בכל לשון אעפ"כ כיון דאין לשון זה לשון קידושין באותו מקום הוי כאלו נתן כסף ולא אמר כלל דאינה מקודשת וכן כתב הרא"ש וש"ע דבעינן שיאמר לשון קידושין שבאותו מקום [לבד דעת הרמב"ם דמחמיר בחרופתין] וכעין זה מצאתי כתוב ג"כ בריטב"א על האלפס של נדרים רפ"ק דבכל לשון היינו הלשון שמדברים באותו מקום. ולפ"ז תדע לנכון דמה שכתבנו במ"ב דצריך ג"כ שיבין בזה הלשון היינו דאינו מועיל מה שאנשי המדינה מדברים בזה הלשון והתוספות שמקילין בקידוש וברכת המצות וכו' הוא דוקא באופן זה. (אמנם עיינתי בסי' תר"צ ס"ט דלכאורה לא משמע כדברינו ואולי דבמגילה הקילו משום פרסום הנס אולם בר"ן שם בהאי ענינא לא משמע כחילוקנו וצ"ע למעשה):

180 פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סוטה פרק ז משנה א

[א] נאמר בשוטה ואמר הכהן, ובא בקבלה בכל לשון שהוא אומר. ונאמר בודי מעשר ואמרת לפני ה', בכל לשון שאתה אומר, וכבר ביארנו ודוי מעשר בפרק האחרון דמסכת מעשר שני. ואמרו בקרית שמע, שמע, בכל לשון שאתה שומע. והתפלה, תחנון, ומתחנן אדם בכל לשון, במה דברים אמורים בצבור, אבל היחיד ישתדל מאד שלא יתפלל לה' אלא בלשון העברי. ואמר בברכת המזון וברכת, בכל לשון שאתה מברך. ובשבעת העדות אמר ושמעה כל אלה, בכל לשון ששומעת. ולמדנו משבעת העדות לשבעת הפקדון לפי שאמר בכל אחת מהן תחטא.

שולחן ערוך אורח חיים סימן קא סעיף ד

190 יכול להתפלל (יג) ה בכל לשון (יד) שירצה, וה"מ בצבור, אבל ו ביחיד לא יתפלל (טו) <ד> אלא בלשון הקודש; וי"א דה"מ כששואל צרכיו, כגון שהתפלל (טז) על חולה או על שום צער שיש לו בביתו, אבל תפלה (יז) הקבועה לצבור, אפילו יחיד יכול לאומרה בכל לשון; וי"א (יח) ז דאף יחיד כששואל צרכיו יכול לשאול בכל לשון שירצה, <ה> חוץ מלשון (יט) ארמי.

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן קא סעיף ד

195 (יג) בכל לשון - ומצוה מן המובחר הוא דוקא בלשון הקודש ועיין בסימן ס"ב ס"ב ובמשנה ברורה שם מה שכתבנו בשם האחרונים בזה וגם עיין בתשובת ח"ס או"ח סי' פ"ד ופ"ו שהאריך בכמה ראיות דמה שהתירו להתפלל בכל לשון היינו דוקא באקראי אבל לקבוע בקביעה תמידית ולהעמיד ש"ץ ולהשכיח לה"ק לגמרי זה א"א בשום אופן עי"ש ועוד מחמת כמה וכמה טעמים נכוחים האריכו כל גאוני הזמן בספר דברי הברית והסכימו שאיסור גמור הוא לעשות כן ולאפוקי מכתות חדשות שנתפרצו מחוץ למדינה בזה והעתיקו את כל נוסח התפלה ללשון העמים ועבירה גוררת עבירה שדלגו הברכה של קבוץ גליות וברכת ולירושלים עירך וכשם שרוצים להשכיח זכרון ירושלים כן רוצים להשכיח לשה"ק מישראל פן יגאלו בזכות שלא שינו את לשונם הקב"ה ישמרנו מדיעות אפיקורסות כאלו ועיין בבה"ל:

200

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

(יד) שירצה - והוא שיבין אותו הלשון על בוריו אבל [יב] בלשון הק' יוצא אפילו אינו מבין הלשון:
(טו) אלא בלה"ק - לפי שאין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמית וה"ה שאר לשונות חוץ מלשה"ק אבל צבור
א"צ מליץ שהקב"ה בעצמו מקבל תפלתם:

(טז) על חולה - ר"ל שלא בפניו אבל בפניו של חולה מותר בכל לשון דהקב"ה מצוי שם [שבת י"ב ע"ב]:
(יז) הקבועה - דכיון שהתפילה קבועה לצבור הקב"ה בעצמו פונה אליה אפילו שלא בזמן שהצבור מתפללין:
(יח) דאף יחיד - דס"ל דהמלאכים מכירין בכל לשון רק שאין נזקקין לארמית שמגונה בעיניהם. ומש"ה
מותרות הנשים להתפללות בשאר לשונות:

(יט) ארמי - ובצבור מותר אף לשון ארמי. ובה א"ת שפיר מה דאומרים יקום פורקן ובריך שמייה בצבור וכדומה
[פמ"ג]. ולפ"ז אם מתפלל בביתו אין יכול לאמר שום יקום פורקן. וכן מוכח באור זרוע הגדול בהלכות שבת סי'
נ':

ביאור הלכה סימן קא ד"ה * יכול להתפלל

יכול להתפלל בכל וכו' - עיין במ"ב וכתב במ"א בשם הס"ח דמוטב להתפלל בלשון שמבין אם אינו מבין
בלשה"ק ומוכח בס"ח סימן תקפ"ח דהיינו דוקא אם הוא י"ש ורצונו בזה הוא רק כדי שיתפלל בכונה אבל אם
אינו בכי האי גוונא יתפלל בלה"ק והטעם כי לה"ק יש לו סגולות רבות מכל לשונות והוא הלשון שהקב"ה מדבר
בו עם נביאיו כמו שכתב הרמב"ן בפ' תשא וחז"ל אמרו בלה"ק נברא העולם כדכתיב לזאת יקרא אשה כי מאיש
לוקחה זאת וגם כשתקנו כנה"ג את נוסח התפלה היו ק"ך זקנים ומהם כמה נביאים והמה נימנו על כל ברכה
בתיבותיה ובצירופי אותיותיה בכמה סודות נעלמות ונשגבות וכשאנו אומרים דברים אלו כלשונם של כנה"ג אף
שאינו יודעין לכיון מ"מ עלתה לנו תפלתנו כהוגן כי התיבות בעצמן פועלין קדושתן למעלה משא"כ
כשמתפללין בלע"ז:

שו"ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן ט

וכנ"ל וכיוצא בו להתפלל בצבור בלשון שאינו לשון הקודש זה א"א בשום אופן ואם אמת הדבר אלו נאמרין
בכל לשון ובכללם תפלה שאדם יוצא י"ח בכל לשון ואפי' יחיד מ"מ היינו באקראי אבל להתמיד ולהעמיד ש"ץ
ברבים להתפלל בלשון העמים תמיד א"כ לא היו אנשי כה"ג מתקנים התפלה בלשון הקודש צח וברור ובימיהם
כבר היו חצים מדבר אשדודית ע' רמב"ם פ"א מהל' תפלה הל' ד' ויותר טוב היה להם לתקנם בלשון כשדים
שהי' הלשון המורגל אז ובעזרא כתיב ויקראו בספר תורת אלהים מפורש ושום שכל ואחז"ל בפ"ק דמגילה זה
תרגום ש"מ שלא היה העם מבינים בלשון הקודש וצריכי' להעמיד מתורגמן לתרגם להם התורה וא"כ מ"ט לא
תקנו התפלה בתרגום אע"כ הן תקנו וידעו מה שתיקנו כי א"א לומר שהתפלה בכל לשון ובכל אופן שתזדמן
תמלא חסרון העבוד' של בהמ"ק א"כ מעיקרא מאי קסבר ול"ל מקדש ועבודה כלל אע"כ שאינו משלים החסרון
לגמרי וע"כ תקנו הכנה"ג מה שהי' יכולים בתיבות ידועות וכוונת רצויות למלאות החסרון במה דאפשר והמה

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

- 230 נמנו על כל תיבה ואות ואות וא"א להעתיק כוונה זו בלשון אחר בשום אופן אבל אם אנו אומרים דברים אלו כלשונם של כנה"ג אפי' שאין אנו יודעים לכווין מ"מ עלתה לנו תפלינו כהוגן משא"כ כמשתפללין בלע"ז ואי משום שלא יבינו ההדיוטות מה הם אומרי' בלשון הקדש יעוי' שער אפרים סי' י"ג ותשובת דבר שמואל סי' שכ"א עי"ש א"כ נוח יותר לתקן שכל א' ילמד פי' התפלה ולהתפלל בלה"ק ממה שיתקנו להתפלל בלע"ז ולפני מלך בשר ודם אינו עושי' כך כי המדבר עמו צריך לדבר בלשון המלך כדכתי' באחשורוש ומדבר כלשון עמו
- 235 ואין מדרך ארץ שידבר בלשון עצמו ואעפ"י שהמלך מבין, והרמב"ן ר"פ כי תשא כ' שלשון הקדש הוא הלשון שהקדוש ברוך הוא מדבר בו עם נביאיו יעי"ש וחז"ל אמרו בלשון הקדש נברא העולם כדכתיב לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה וכו' ונקרא אדם ע"ש אדמה וחוה כי היתה אם כל חי א"כ זהו לשונו של הקב"ה אשר בו נתן לנו תורתו ולא יתכן לדבר לפניו בלשונו המורגל בפינו כ"א בלשונו המיוחד לדברי קדשו, וזה נראה דעת אנשי כנה"ג שתיקנו נוסח התפלו' והברכות בלה"ק וכל המשנה ידו על התחונה וכל המחזיק דברי חז"ל ומנהג אבותינו ידו על העליונה ויתברך מאלדי קדם מעונה.
- 240

שו"ת שרידי אש חלק א סימן ט

הכנסת פיוטים באנגלית לסדר התפילה בבית הכנסת

ב"ה, ועש"ק תבוא תשי"ד, מונטרה

- כבוד ידידי ומכובדי הרה"ג החכם אוצר של י"ש ומדות טובות מהר"א יונג שליט"א רב אב"ד בקהלת יראים בניוארק רבתי
- 245 שלו' וברכה !

... אשר שאל כבודו לחוות דעתי בדבר השאלה אם להנהיג אמירת מזמורים בתוך התפילה בלשון אנגלית, זו היא שאלה עדינה מאד. מצד הדין בוודאי שאין כאן איסור, שהרי התפילות נאמרות בכל לשון, ואפילו המחמירים ליחיד מקילים לנשים. עי' שו"ע או"ח סי' ק"א ובמשנה ברורה ס"ק י"ח. ואולם ברור לי כשמש, שהחרדים יתנגדו לו ויוציאו עליו קול שהוא מן המתקנים, ח"ו, וימצאו אנשים בעלי קנאה שימצאו מקום להתגדר ויוציאו לעז ורינון, שבבית הכנסת שלו מתפללים בלשון אנגלית, ולמה לו להכאיב את לב היראים התמימים שנפשם בחלה בכל שינוי מנהג ובכל תיקון חדש.

- ויעי' נא כת"ר בשו"ת חת"ס ח"ש ומובא גם במשנה ברורה סי' ק"א ס"ק י"ג, שמה שהתירו בכל לשון היינו באקראי, אבל לקבוע בתמידות אסור, שע"כ גורמים להשכיח לשון הקודש.
- 255 והנה בעו"ה לא נשאר לנו מקום ליהדות שלמה וטהורה חוץ מביהכ"נ, ולכן צריך לדקדק ששם תהא לשון הקודש השוררת היחידה. ודבר זה, שאוסרים השימוש בלשון זרה בביהכ"נ, מעורר בלב את הצורך ללמוד לה"ק ויש לאיסור זה כוח השפעה [עמוד כא] גדול ביותר ובלא יודעים ובלא יודעים, שע"י כן מתעצם בלב הרגשת הקדושה של התפילה ושל בית הכנסת.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סוטה פרק שביעי – דף מספר 2

בס"ד, י"ח במרחשוון תשס"ט.

260 ויש גם טעם שני לאיסור, שלא לשנות ממנהג אבותינו. ויפה ביאר הגה"ק בעל ד"ח ח"ש סי' י"ח, שעיקר דתנו מיוסד על תורה שבע"פ ומסורת אבות, כמש"כ: "שאל אביך ויגדך זקנך ויאמרו לך", ואם נעזוב דרך זו ונשנה דבר ממנהגי אבותינו, יגרום להירוס הדת, עי"ש בארוכה. ועי' רש"י לפסוק "אם לא תדעי לך,,, צאי לך בעקבי הצאן" [שיר השירים א', ח']: בפסיעות דרך שהלכו הצאן,,, התבונני בדרכי אבותיך הראשונים ולכי בדרכיהם. וגם מה שכתב כת"ר נכון, שיש לחוש שממנו יראו ויתחילו לתקן גם עיקר התפילות בלשון אנגלית. ויעי' נא במס' חולין מ"א, ב במשנה: ובשוק לא יעשה כן, שלא יחקה את המינים, וברש"י: יחזק ידיהם בחוקותיהם. 265 סוף דבר, עצתי, עצת אוהב נאמן, שלא ינהיג מנהג זה בציבור. והרי כל אשה יכולה לעיין בשעת תפילה בתרגום אנגלי, אבל בפומבי ובציבור - לא! ויקוב הדין את ההר, בבית הכנסת משתמשים רק בלשון הקודש! והתפילה נאמרת רק בשפת קדושינו אנשי כנה"ג ושפת כל הדברות, שהרוו אותה בדם לבם ובדמעות עינם.

ידידו מברכו בכוח"ט בסשצ"ג

270 יחיאל יעקב וויינברג